

*А. Є. Никифоров, аспірант кафедри фізичної реабілітації і валеології
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*

ПОШУК ІННОВАЦІЙНИХ ШЛЯХІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ З ПИТАНЬ ПІДВИЩЕННЯ ВЛАСНОГО РІВНЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я

А.Є. Никифоров

Пошук інноваційних шляхів організації фізичного виховання у контексті забезпечення окремих аспектів теоретичної підготовки майбутніх педагогів з питань підвищення власного рівня соціального здоров'я

Стаття спрямована на висвітлення проблеми формування соціального здоров'я майбутніх педагогів. Зосереджується увага на розкритті можливостей фізичного виховання у контексті формування соціального здоров'я майбутніх педагогів. Розкривається потреба у пошуку інноваційних підходів щодо удосконалення фізичного виховання у ВНЗ, зокрема на педагогічних спеціальностях. Наголошується на окремих аспектах інноваційності практичної частини фізичного виховання щодо підвищення рівня соціального здоров'я мабутніх педагогів. Пропонується авторське бачення поєднання практичної частини заняття з фізичного виховання з теоретичною підготовкою студентів педагогічних спеціальностей у контексті озброєння знаннями, що актуалізують проблему підвищення рівня власного соціального здоров'я. Розкриваються можливості спортивної гри «баскетбол» стосовно засвоєння студентами змісту поняття соціального здоров'я особистості та близьких до нього дефініцій, а також потенціал естафети щодо озброєння студентів новими знаннями з питань соціального здоров'я учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Ключові слова: майбутні педагоги, соціальне здоров'я, інновації, фізичне виховання.

А.Е. Никифоров

Поиск инновационных путей организации физического воспитания в контексте обеспечения отдельных аспектов теоретической подготовки будущих педагогов по вопросам повышения уровня личного социального здоровья

Статья направлена на освещение проблемы формирования социального здоровья будущих педагогов. Сосредотачивается внимание на раскрытии возможностей физического воспитания в контексте формирования социального здоровья будущих педагогов. Раскрывается потребность в поиске

инновационных подходов усовершенствования физического воспитания в ВУЗе, в частности на педагогических специальностях. Указывается на отдельных аспектах инновационности практической части физического воспитания в контексте повышения уровня социального здоровья будущих педагогов. Предлагается авторское видение совмещения практической части занятия по физическому воспитанию по теоретической подготовке студентов педагогических специальностей по вооружению знаниями, которые актуализируют проблему повышения уровня личного социального здоровья. Раскрываются возможности спортивной игры «баскетбол» по усвоению студентами содержания понятия социального здоровья личности, а также потенциал эстафеты касательно вооружения студентов новыми знаниями по вопросам социального здоровья учащихся общеобразовательных учебных заведений.

Ключевые слова: будущие педагоги, социальное здоровье, инновации, физическое воспитание.

Виховання всебічно розвинених та здорових дітей і підлітків багато в чому залежить від злагодженості функціонування усіх інституцій, які тим чи іншим чином впливають на формування, становлення та розвиток сучасної молоді. Надзвичайно важливе значення у зазначеному контексті відіграють загальноосвітні навчальні заклади. Нині доволі гострою постає проблема виховання соціально здорової молоді. Незважаючи на наявні можливості загальноосвітніх навчальних закладів стосовно виховання соціально здорових учнів, здійснення цього процесу на високому професійному рівні потребує, по-перше, відповідної підготовленості вчителів, по-друге, наявної сформованості соціального здоров'я самих педагогів.

Таким чином, доволі актуальною постає проблема формування соціального здоров'я майбутніх педагогів та їх підготовки до виховання здорових школярів вже при їх навчанні у ВНЗ. Важливе значення в зазначеному напрямі, на наш погляд, відіграє використання потенціалу навчального предмету «Фізичне виховання». Оскільки формування соціального здоров'я студентів перш за все потребує усвідомлення ними значущості у підвищенні власного рівня соціального здоров'я та виховання здорових підлітків, на наш погляд, вкрай важливо озброїти майбутніх учителів відповідною інформацією, що цілком доцільно здійснювати за рахунок, по-перше, розкриття відповідних

питань у процесі факультативних занять з фізичного виховання, по-друге, здійснення пошуку інноваційних підходів до озброєння та закріплення знань з питань соціального здоров'я у процесі практичної частини заняття з фізичного виховання.

В даній статі ми зупинимось на останньому, а саме спробуємо розкрити можливості спортивних ігор та естафет стосовно вищезазначеного за рахунок поєднання рухливої активності з розумовою діяльністю у процесі практичної частини заняття з фізичного виховання

Поєднання рухливої активності з розумовою діяльністю у процесі практичної частини заняття з фізичного виховання, на наш погляд, було доцільним, оскільки, по-перше, воно дозволяє у цікавій та незвичайній формі розширювати обсяг знань (а також закріплювати раніше отримані) з питань підвищення рівня власного соціального здоров'я та здоров'я учнів загальноосвітніх навчальних закладів у майбутній професійній діяльності, що певною мірою сприяє підвищенню ступеню зацікавленості до питань соціального здоров'я особистості, по-друге, сприяє виробленню інтересу (підвищує мотивацію) до занять за рахунок їх видозмінення та різноманітності, по-третє, сприяє розумінню студентами фізичного виховання не тільки як засобу тілесного удосконалення, але й всебічного зростання, в тому числі й щодо підвищення рівня власного соціального здоров'я.

Нині вітчизняними та зарубіжними вченими підвищується увага до питань формування соціально здорової особистості: В. Бабінцев [1], В. Бабич [2], Л. Байкова [3], Л. Горяна [4], В. Колесов [5], Е. Поднебесная [6], Е. Приступа [7] та інші. Між тим, наукових робіт присвячених проблемі формування соціального здоров'я майбутніх учителів у доступній нам літературі не виявлено.

Робота виконана за планом НДР Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Мета статті полягає у розкритті потенціалу практичної частини фізичного виховання у контексті поєднання фізичної та розумованої діяльності,

спрямованої на підвищення рівня теоретичної підготовленості студентів педагогічних спеціальностей з питань соціального здоров'я.

Отже, наведемо декілька прикладів поєднання розумової та інтелектуальної діяльності в процесі заняття з фізичного виховання. Перший приклад стосується закріплення отриманих на факультальних заняттях знань, а саме змісту поняття соціальне здоров'я та близьких за сутністю до нього понять.

В даному випадку опишемо процес закріплення теоретичних знань з питань соціального здоров'я в рамках спортивної гри «баскетбол». Отже, враховуючи те, що у спортивній залі розміщується до шести баскетбольних щитів, для закріплення поняття соціальне здоров'я майбутніх педагогів, а також близьких до цього поняття дефініцій (наприклад, соціальна адаптація, соціальна активність, соціальний розвиток, соціальна зрілість, соціальне становлення тощо), на кожному щиті розміщуються ключові слова до двох заздалегідь обраних понять (по одному або два ключових слова на щиті в залежності від складності самого поняття). Студенти розподіляються на дві команди. Кожному студенту обох команд потрібно закинути м'яч у кошик відповідно запропонованого команді поняття у тому логічному порядку їх розміщення, (оскільки самі ключові слова розміщувались на щитах не по колу, а у хаотичному порядку), щоб, закидуючи м'ячі, поступово складалось правильно сформульоване поняття за його змістом. Таким чином, студентові потрібно було не тільки швидко закидати м'яч у кошики, але й зорієнтуватись в який саме кошик спочатку потрібно закинути м'яча, а в які потім з кожним закиданням, складуючи послідовно ключові слова з яких й будується саме поняття. Якщо студент помиляється у правильності розташування ключових слів, з його команди знімаються бали (за кожне неспівпадіння, помилку мінус 1 бал), що в кінцевому рахунку може призвести до програшу команди навіть якщо всі студенти пройшли естафету швидше за іншу команду.

Таким чином, кожен зі студентів, проходячи естафету (в дещо нестандартних для розкриття змісту конкретного поняття умовах), а саме в

умовах командної гри, (намагаючись не підвести усю команду), на достатньо великій руховій швидкості (переміщення по спортивній залі) має згадати зміст вищевказаних понять й таким чином ще раз акцентувати свою увагу на їх сутності.

Застосування подібних ігор на практиці засвідчувало, що рівень запам'ятовування важливих для студентів понять значно зростав, особливо серед слабше підготовлених в теоретичному аспекті студентів. Все це свідчить, що окремі студенти, які зазвичай гірше навчаються, за рахунок акцентування уваги на змісті понять у незвичайних умовах (на заняттях з фізичного виховання) краще запам'ятовують навчальний матеріал, порівняно з навчанням в рамках аудиторних занять. Крім того, теоретично слабше підготовлені студенти, приймаючи участь у естафеті, розміщуючись позаду колони, таким чином, мають декілька раз спостерігати за послідовністю закидання м'яча, а отже й правильною послідовністю розміщення ключових слів конкретного поняття.

Отже, застосування естафет, що поєднують розумову та фізичну активність (в контексті повторення вивченого матеріалу) дозволяло майже всім студентам добре засвоїти зміст важливих для них понять, що, певним чином, відіграє роль фундаменту для засвоєння подальшої інформації у контексті соціального здоров'я особистості.

Наведемо ще один варіант поєднання рухової та інтелектуальної діяльності, в даному випадку спрямований на отримання нової інформації з питань індивідуального соціального здоров'я. В даному випадку наведемо приклад отримання студентами нових знань у процесі практичної частини заняття також у вигляді естафети. На перший погляд естафета носить звичний характер, який передбачає якомога швидше добігання до «фішки», її оббігання, повернення до власної команди та передання естафети іншому гравцеві своєї команди. Між тим, в запропонованому нами вигляді проведення естафети має деякі особливості. Так, студенти при добіганні до «фішки», яка розміщується на іншій стороні спортивної зали (при будь яких варіантах, наприклад, стрибаючи

на одній нозі) спочатку (перш, ніж засвоювати нову теоретичну інформацію) мають відповісти викладачеві на просте питання, яке вивчалось на попередніх факультативних заняттях з проблеми соціального здоров'я. Слід прагнути щоб питання формулювались таким чином, щоб не вимагало від студента довгої відповіді, а саме щоб студент міг відповісти «Так» чи «Ні» (зادля того, щоб не впливати на зниження щільності заняття та відповідно позитивної емоційної зарядженості від студентів, які очікують своєї черги у проходженні дистанції). Відповідно до визначених нами умов естафети, в разі якщо студент правильно відповідає на питання, він одразу отримує від викладача аркуш, у якому міститься частина інформації, з якою потрібно познайомитись усім студентам. Переважно це статистична інформація, яка підтверджує актуальність проблеми формування соціального здоров'я як для студентського віку, так й для школярів різного віку (а саме статистичні дані щодо кількості здійснених абортів студентками та школярками, дані кількості розлучених молодих пар за останній рік, або декілька років, кількість студентів та школярів, які щороку долучаються до вживання наркотиків, кількість молодих людей, які захворіли на СНІД, кількісні характеристики студентів, які не змогли себе реалізувати у професійному контексті тощо). Якщо ж студент не може відповісти на поставлене питання, він отримує аркуш після виконання завдання, яке ставить перед ним викладач. Такі завдання мають бути індивідуальними в залежності від того, хто в даному випадку проходить естафету (хлопець чи дівчина), який стан фізичної підготовленості, самопочуття, індивідуальних особливостей тощо. Переважно суть індивідуальних завдань полягає у регулюванні навантаження для кожного окремого студента, оскільки ці завдання є фізичного характеру (наприклад, декілька разів присісти, підстрибнути, виконати згинання та розгинання рук в упорі лежачи тощо). Таким чином, виконуючи індивідуальні завдання, студент втрачає дорогоцінний час для своєї команди, що в кінцевому рахунку може призвести до її програшу, й таким чином, стимулює усіх студентів до повторення раніше вивченого теоретичного

матеріалу з питань підвищення рівня власного соціального здоров'я та здоров'я майбутніх вихованців.

Отже, після того, як студенти зібрали усі аркуші з записаною на них інформацією кожному учаснику команди потрібно було якомога швидше її засвоїти. У зв'язку з цим, студенти мають самостійно обрати для цього найбільш вдалий спосіб. Так, у нашій практиці проведення таких естафет в окремих випадках кожен студент, як тільки приносив аркуш своїй команді й, таким чином, передавши естафету наступному (поки представник його команди здобуває наступний аркуш) будь хто з очікуючих в команді прочитував в голос отриману інформацію так, щоб всі могли її почути й запам'ятати. В даному випадку ми наголошували щоб зачитував хтось інший з представників команди, оскільки у студента, який тільки що пройшов дистанцію дещо збивалось дихання й це, у свою чергу, заважало чітко прочитати написане та не дозволяло йому швидко відновитись після отриманого фізичного навантаження.

Незважаючи на те, який з варіантів засвоєння нової інформації (здобутої фізичними зусиллями) застосовували студенти, щоб всі без виключення добре засвоювали інформацію, переможцями ставала та команда, яка не тільки швидше за іншу закінчила естафету, але й засвоїла та передала необхідний матеріал з питань соціального здоров'я. Відбувалось це наступним чином: після того, як студенти переконались в тому, що кожним з них добре засвоєно нову інформацію, (використовувався час, зазвичай відведений на відпочинок від фізичних навантажень), їм потрібно було по черзі також у вигляді естафети потрапити до іншого кінця спортивної зали й записати щойно засвоєне на спеціальнозаготовленому викладачем аркуші. Тобто кожен студент, який отримав естафету мав записати одне речення з почутого. Таким чином, по закінченні естафети на аркуші повинна була скластись повна інформація, яку засвоїли студенти. У кінцевому рахунку перемагала та команда, яка змогла найбільш точно записати засвоєну інформацію.

В окремих випадках на результат також впливали усні доповнення студентами щойно засвоєної інформації. Враховуючи, що студентів розподіляли

на дві команди, у даній естафеті приймали участь відразу два викладачі з фізичного виховання, що є цілком доцільним, виходячи з розрахунку кількості студентів на одного викладача.

Задля того, щоб здобута студентами (у фізичній боротьбі) цікава та корисна інформація, що сприяє актуалізації проблеми формування соціального здоров'я молоді й, певним чином, впливає на підвищення у них мотивації до зазначеного процесу добре засвоїлась, викладач в час для відпочинку проводив зі студентами у нестандартній для практичної частини з фізичного виховання формі «дискусії», де кожен зі студентів міг отримати додаткові бали у разі доповнення самостійно отриманими даними, або за активну участь у обговоренні проблеми, що також слугувало певним стимулом як у контексті фізичного удосконалення, так й у контексті підвищення рівня власного соціального здоров'я.

З вищезазначеного можна зробити наступний **висновок**: незважаючи на те, що даний підхід до організації та проведення практичної частини з фізичного виховання вимагає додаткової підготовки з боку викладача, прояву творчості та винахідливості на практиці, він переконує у його цілковитій доцільності у контексті озброєння окремих аспектів теоретичної підготовки з питань підвищення рівня власного соціального здоров'я та здоров'я своїх майбутніх вихованців, оскільки, по-перше, за його допомогою (не втрачаючи щільності заняття) закріплюються раніше засвоєні та оримуються студентами нові знання з питань індивідуального соціального здоров'я, й, відповідно, характеру нової інформації, підвищується у майбутніх педагогів розуміння значущості соціального здоров'я для кожної особистості, по-друге, значно підвищується цікавість до самих занять з фізичного виховання, по-третє, даний підхід до організації практичної частини заняття сприяє творчому розвитку особистості та вмінню інтелектуально мислити у поєднанні зі швидкими руховими діями, що, певним чином, наближує студентів до реалій сучасного життя, а саме умінню швидко орієнтуватись в складних життєвих ситуаціях, приймати рішення та адаптуватись до перебування у нестандартних умовах

перебування, по-четверте, враховуючи те, що команди по закінченню заняття отримують бали за теоретичну підготовку (відповідно того, яке місце вона посіла), це є додатковим стимулом до більш якісного виконання рухової діяльності, до якої зазвичай, особливо студентки, не достатньо охочі, по-п'яте, здобуття нової інформації за допомогою фізичних зусиль сприяє як цінуванню отриманих знань та їх гарному запам'ятовуванню й осмисленню, так й підготовці до постійного розумового та фізичного удосконалення протягом усього свого життя.

Перспектива дослідження полягає в подальшому пошуку інноваційних підходів до фізичного виховання у контексті підвищення рівня соціального здоров'я майбутніх педагогів.

Література

1. **Бабинцев В. П.** Проблема формирования категориального аппарата понятия «социальное здоровье» / Бабинцев В. П, Колпина Л. В. // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия : Философия. Социология. Право. – № 12 (52). – 2008 – 49 –67.

2. **Бабич В. І.** Деякі аспекти виховання соціально здорової молоді у контексті шкільного предмету «Основи здоров'я» / В. І. Бабич // Вісник ЛНУ. – 2010. – Ч 2. – № 17 (204). – С. 233 – 239.

3. **Байкова Л. А.** Теоретико-методологические основы исследования социального здоровья детей и учащейся молодежи / Л.А. Байкова // Известия Российской академии образования. – 2009. – № 3. – С. 122 – 136.

4. **Горяна Л.** Соціальне здоров'я людини як показник культури спілкування / Лариса Горяна // Рідна школа, 2009. – № 4. – С. 36 – 41.

5. **Колесов В. И.** Социальное здоровье студентов / В. И. Колесов // Вестник Санкт-Петербургского университета МВД России. 2009. – № 2. (42) – С. 217 – 229.

6. **Поднебесная Э. И.** Педагогические аспекты развития и укрепления социального здоровья подростков средствами информационных и

коммуникативных технологий / Э. И. Поднебесная // Вестник Тамбовского университета. Серия : Гуманитарные науки. – 2007. – № 12 – 1. – 218 – 221.

7. **Приступа Е. Н.** Социально-педагогическая профилактика девиаций социального здоровья школьника : Автореф. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 – теория и методика обучения и воспитания (социальное воспитание в разных образовательных областях и на всех уровнях системы образования / Приступа Елена Николаевна. – М., – 2008 – 42 с.

A.E. Nikiforov

Find innovative ways of organization of physical education in the context of providing of individual aspects of the theoretical training of future teachers on improving the level of personal social health

The article aimed at the highlight the problem of forming of social health of future teachers. It is focuses on disclosure possibilities of physical education in the context of the formation of social health of future teachers. It is disclosed necessity to find of innovative approaches on improvement of physical education in higher educational establishments, including the teaching specialities. It is emphasized on the separate aspects of innovativeness of practice part of physical education in the context of improving of the level of social health of future teachers. The author proposes a vision of combination of the practical part of training in physical education with theoretical training of the students of pedagogical specialities in the context of weapons of the knowledge that actualizes the problem of increase in their own social health. Disclosed opportunities of sports game «basketball» in the context of mastering by students the concepts of social health of the individual, and also close definitions to it, including social adaptation, social activity, social development, social maturity, social incipience and so on. It is indicates on the available potential of relay race to concerning armament students with new knowledge about social health of students of secondary schools. It is noted that the combination of moving activity with mental activity in the process of practical part of the classes on physical education allows in an interesting and unusual shape to expand amount of knowledge on how to increase their own social health and health of students of secondary schools in their future professional activity.

Key words: future teachers, social health, innovative, physical upbringing.

Відомості про автора

Никифоров Арсеній Євгенович – аспірант кафедри фізичної реабілітації і валеології Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Основні наукові інтереси зосереджені навколо проблем формування соціального здоров'я майбутніх педагогів.

Стаття надійшла до редакції 14.03.13

Прийнято до друку 26.04.13